

KES, KUS JA MIKS INTERNETTI KASUTAB?

Mari Soeila

Artikkel annab ülevaate info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisest Eestis. Vaadeldud on vähemalt kümne töötajaga ettevõtteid, 16–74-aastaseid elanikke ning leibkondi.

Infotehnoloogia kasutamist vähemalt kümne töötajaga ettevõtetes uurib Statistikaamet alates 2001. aastast. 2012. aastal osales uuringus 3100 ettevõtet. Infotehnoloogia kasutamist 16–74-aastaste elanike hulgas ja leibkondades uurib Statistikaamet tööjõu-uuringu lisana alates 2005. aastast ning 2012. aastal osales selles uuringus 4900 elanikku. Infotehnoloogia vaatluste aluseks olid Eurostati küsimustikud „Community Survey on ICT usage in enterprises (e-commerce)” ja „Community Survey on ICT usage in households and by individuals”, mille põhjal koostati küsimustikud „Infotehnoloogia ettevõttes” ja „Infotehnoloogia leibkonnas”. Eesmärk oli saada üldinfot infotehnoloogiavahendite, interneti kasutamise, e-kaubanduse ja mitmesuguste arvutioskuste kohta. Infotehnoloogia kasutamist uurivad statistikaorganisatsioonid samade küsimustike alusel kõigis Euroopa Liidu (EL) riikides.

Infotehnoloogia kasutamine ettevõtetes

Keegi ei kujuta tänapäeva Eestis enam ette, et ettevõtte saaks tegutseda ilma arvuti ja internetita. Arvutit kasutavate ja internetiühendusega ettevõtete osatähtsus kõigi ettevõtete seas on saavutanud taseme, millelt kasvuruumi enam eriti ei ole: arvutit ja internetti kasutavad peaaegu kõik vähemalt kümne hõivatuga ettevõtted. Need üksikud, kes saavad läbi arvutita, kasutavad asjaajamiseks ja aruandluseks raamatupidamisfirmade teenuseid või tegeleb sellega emafirma.

Internetiühenduse puhul on peaaegu alati tegemist lairibaühendusega: seda kasutab kas juhtme kaudu või mobiilselt 98% internetiühendusega ettevõtetest. Järjest vähem kasutatakse aeglasemaid kitsasribaühendusi, mille puhul luuakse internetiühendus teenusepakkuja sissehelistamiskeskuse numbrile helistades. Kasutades sissehelistamisteenust telefoniliini kaudu, on liin kinni, ISDN-ühenduse puhul aga saab samal ajal ka helistada. Kitsasribaühendusi kasutatakse veel kümnendikus ettevõtetest, peamiselt paralleelselt lairibaühendusega. Vähemalt kümne töötajaga ettevõtetes on enim levinud DSL-tüüpi internetiühendus (nt ADSL), mille puhul kasutatakse andmeedastuseks telefoniliine. Seda internetiühenduse liiki kasutab kaheksa ettevõtet kümnest. Muid lairibaühenduse liike, näiteks internetiühendust kaabli kaudu, kasutab veerand ettevõtetest (üks ettevõtte võib kasutada ka mitut internetiühenduse liiki). Eesti statistilised näitajad internetiühenduse liikide kasutamise kohta on sarnased Euroopa Liidu keskmiste näitajatega.

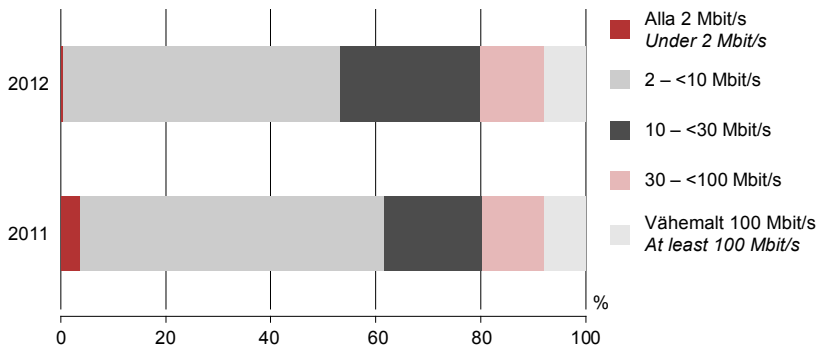
Mobiilsidevõrgud on arendanud vähemalt 3G-tehnoloogial põhinevaid internetiühendusi, mis võimaldavad kasutada mobiilset lairibaühendust peale mobiiltelefoni ka sülearvutiga. Et mobiilse lairiba kasutamine ei ole seotud ainult ühe kindla asukohaga, on see suureks eeliseks, kui internetti on liikuvat tööd tehes vaja kasutada ka kontorist eemal. Peale selle pakub mobiilne internetiühendus alternatiivi puhuks, kui juhtmega internetiühendusega peaks midagi juhtuma. Piisavalt hea kvaliteediga mobiilse internetiühenduse olemasolul on paljudel juhtudel võimalik loobuda fikseeritud lairibaühendusest, eriti väiksemates ettevõtetes. Lairibaühendust mobiilside võrgu kaudu kasutavad kas omaette või teiste ühendustega paralleelselt pooled vähemalt kümne töötajaga ettevõtted.

Internetiühenduse puhul on oluline selle kiirus. Pakutav kiirus suureneb pidevalt, võimaldades ka suurema mahuga info jagamist internetis. See omakorda nõuab järjest suuremat andmeedastuskiirust. Ligi pooltel Eesti vähemalt kümne hõivatuga ettevõtetel oli 2012. aasta jaanuari seisuga võimalik kasutada internetti allalaadimiskiirusega üle 10 Mbit/s, viiendikul kiirusega üle 30 Mbit/s. Võrreldes 2011. aastaga on suurenenud nende ettevõtete osatähtsus,

kes saavad kasutada interneti allalaadimiskiirusega üle 10 Mbit/s, ja tunduvalt on vähenenud nende ettevõtete osatähtsus, kus saab kasutada interneti allalaadimiskiirusega alla 2 Mbit/s (joonis 1). Suured ettevõtted on teistest sagedamini kiiresse internetiühendusse investeerimist vajalikuks pidanud: vähemalt 250 hõivatuga ettevõtetest kolmveerandil on võimalik kasutada allalaadimiskiirust üle 10 Mbit/s ja kolmandikul üle 30 Mbit/s.

Joonis 1. Ettevõtete^a jaotus internetiühenduse allalaadimiskiiruse järgi, jaanuar 2011 ja 2012^b

Figure 1. Distribution of enterprises^a by download speed of the Internet connection, January 2011 and 2012^b

^a Vähemalt kümne hõivatuga ettevõtted

^b Mitme internetiühenduse olemasolul on arvestatud kiireimat neist.

^a Enterprises with ten or more persons employed

^b If an enterprise has several Internet connections, the fastest connection has been taken into account.

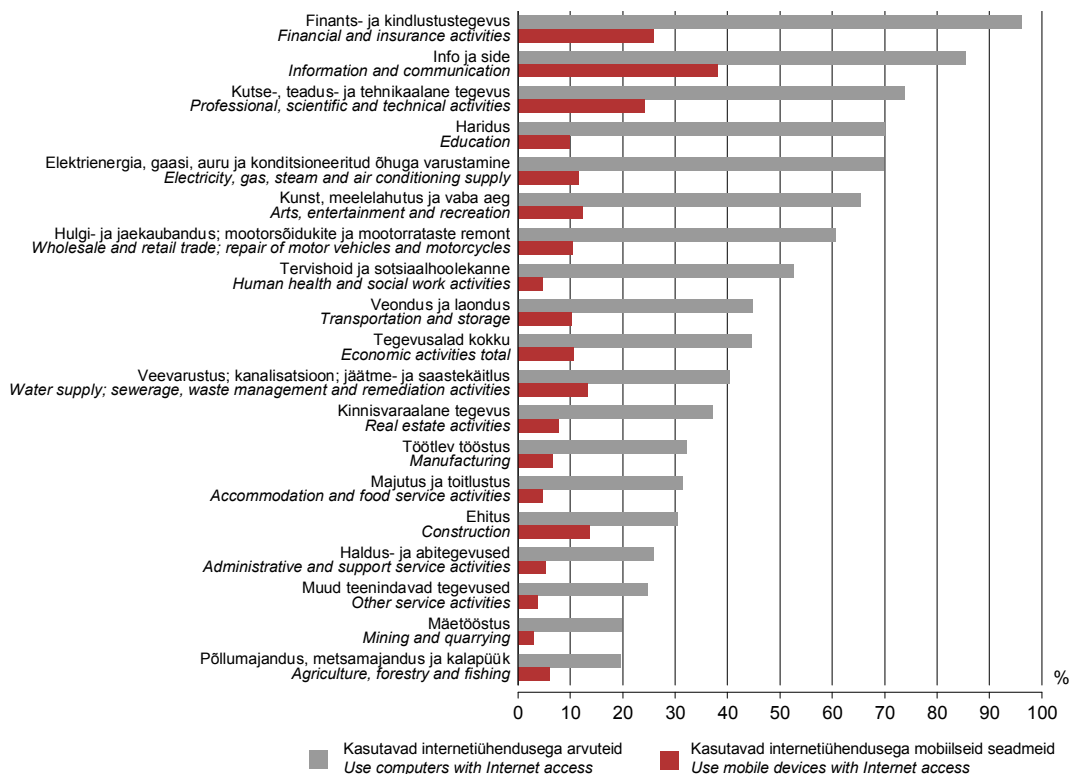
Mitte kõik internetiühendust omavate ettevõtete töötajad ei kasuta oma igapäevatoos arvutit ja interneti. Vähemalt kümne hõivatuga ettevõtete töötajatest kasutavad igapäevatoos internetiühendusega arvutit ligi pooled. Internetiühendusega arvutit kasutavate töötajate osatähtsus sõltub paljuski sellest, millega ettevõtte tegeleb. Kui finants- ja kindlustusettevõtetes kasutavad arvutit enam-vähem kõik töötajad, siis põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi ning mäetööstuse ettevõtete töötajatest teeb seda vaid viiendik (joonis 2). Veerandile internetiühendusega arvutit kasutavatest töötajatest on ettevõtted soetanud ka mobiilse interneti kasutamist võimaldavaid seadmeid. Ehituse ning info ja side tegevusaladel on internetiühendusega arvutit kasutavatest töötajatest ligi pooltel võimalik tööandja kulul kasutada ka mobiilset interneti, tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonna internetiühendusega arvutit kasutavatest töötajatest saab seda teha veidi vähem kui kümnendik.

Mobiilset internetiühendust võimaldavate seadmete (nt sülearvuti, tahvelarvuti, nutitelefon) soetamist oma töötajatele pidasid vajalikuks pooled vähemalt kümne töötajaga ettevõtted. Siinkohal läks vastavate seadmete hankimine arvesse juhul, kui ettevõtte võttis enda kanda ka hilisemad mobiilse interneti kasutamise kulud. Mobiilset internetiühendust võimaldavate seadmete soetamine sõltub nii ettevõtte tegevusalast kui ka suuruselt. Kõige sagedamini pidasid oma töötajatele mobiilse interneti kasutamiseks tarvilike seadmete soetamist vajalikuks finants- ja kindlustustegevuse ning info ja side ettevõtted – ligikaudu kolmveerand vähemalt kümne töötajaga ettevõtetest. Kõige harvemini pidasid seda vajalikuks tervishoiu ja sotsiaalhoolekande ettevõtted – vähem kui viiendik nendest. Vähemalt 250 hõivatuga ettevõtetest oli oma töötajatele mobiilse interneti kasutamist võimaldavad seadmed hankinud neli viiendikku, 10–19 töötajaga ettevõtete hulgas oli niisuguseid poole vähem ehk kaks viiendikku.

Mobiilse interneti kasutamist võimaldavaid seadmeid hangiti töötajatele peamiselt selleks, et teha neile võimalikuks ligipääs ettevõtte meilisüsteemile ja internetis olevale infole: üheksa ettevõtet kümnest pidas seda vajalikuks. Ettevõtte dokumentidele ligipääsemist pidasid enim vajalikuks hariduse ning info ja side ettevõtted – kolmveerandile neist oli see vajalik.

Joonis 2. Internetiühendusega arvuteid ja mobiilseid seadmeid kasutavate hõivatute osatähtsus ettevõtetes tegevusala järgi, jaanuar 2012^a

Figure 2. Share of persons employed who use computers and mobile devices with Internet access in enterprises by economic activity, January 2012^a

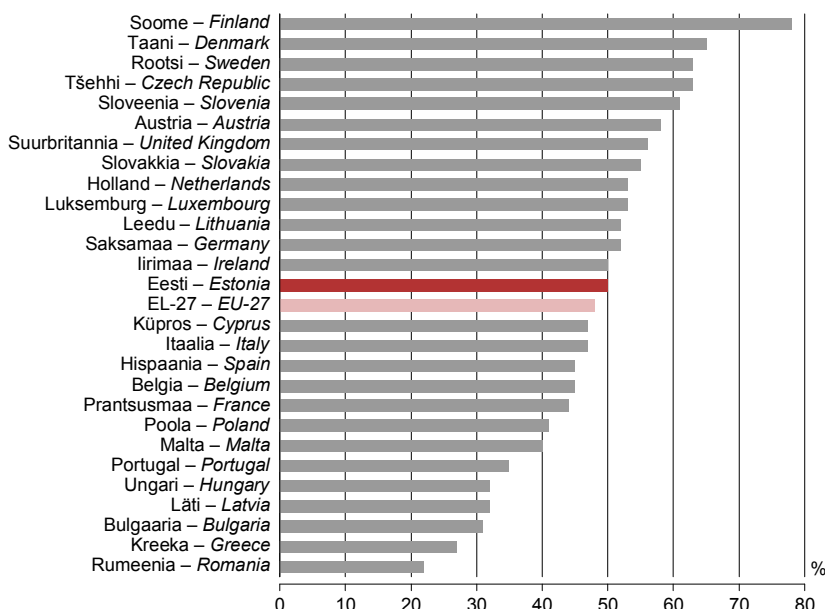
^a Vähemalt kümne hõivatuga ettevõtted

^a Enterprises with ten or more persons employed

Oma töötajatele mobiilse interneti kasutamiseks vajalikke seadmeid soetanud ettevõtete osatähtsuse poolest on Eesti Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas keskmisel tasemel. Kõige rohkem on oma töötajatele mobiilset internetiühendust võimaldavaid seadmeid soetanud Soome ettevõtted – 78% vähemalt kümne töötajaga ettevõtetest –, kõige vähem Rumeenia ettevõtted – vaid 22% neist (joonis 3). Sarnaselt Eestiga on ka teistes EL-i liikmesriikides suuremate ettevõtete hulgas oma töötajatele mobiilse interneti kasutamise seadmeid soetanud ettevõtteid rohkem kui väiksemate seas. Eesti ettevõtted töid mobiilse interneti laiemat kasutamist takistava peamise põhjusena välja vähese vajaduse mobiilset interneti äriks eesmärkidel kasutada. EL-is mainis selle põhjuse kõrval mõnda muud põhjust 30%, Eestis 17% ettevõtetest.

Joonis 3. Töötajatele mobiilse interneti kasutamist võimaldavaid seadmeid pakkunud ettevõtete osatähtsus Euroopa Liidu riikide ettevõtete seas, jaanuar 2012^a

Figure 3. Share of enterprises that provided their employees with portable devices for a mobile connection to the Internet among all enterprises in European Union countries, January 2012^a

^a Hõlmatud on EMTAK 2008 tegevusalade C–N alla kuuluvad vähemalt kümne hõivatuga ettevõtted (v.a finants- ja kindlustustegevus ning veterinaaria).

^a Enterprises under the economic activities C to N pursuant to EMTAK 2008 (NACE Rev. 2) (except financial and insurance activities and veterinary activities) and with at least ten persons employed are included.

Allikas/Source: Eurostat

Avaliku sektoriga suhtlemine on järjest enam suundunud e-kanalitesse ning peaaegu kõik Eesti vähemalt kümne hõivatuga ettevõtted on kasutanud avaliku sektori e-teenuseid ja nendega rahule jäänud, viiendik on olnud isegi väga rahul. Ka ID-kaarti on 2012. aasta seisuga kasutanud enamik – üheksa ettevõtet kümnest – ning enamasti on seda tehtud digitaalallkirja andmiseks. Samas on e-kaubandus Eesti ettevõtete hulgas veel üsna vähe levinud. Veebilehe või muude e-kanalite kaudu on oma kaupu või teenuseid müünud vaid 12% Eesti vähemalt kümne töötajaga ettevõtetest. Veebilehe või EDI-kanalite kaudu ostnud oli 8% ettevõtetest. E-kaubanduse vähese leviku üheks põhjuseks võib pidada Eesti väiksust: ühelt poolt on kõikjale lihtne ise kohale minna, teisalt tuntakse üksteist ja seetõttu piisab enamasti e-posti, faksi või telefoni kaudu esitatud tellimusest, mis e-kaubanduse alla ei kuulu.

Infotehnoloogia kasutamine leibkondades

Kodune internetiühendus on muutunud üha igapäevasemaks. 2012. aasta I kvartalis oli kodus internetiühendus kolmveerandil leibkondadest, mis on EL-i keskmisel tasemel. Peaaegu kõigil internetiühendust omavatel leibkondadel oli selleks interneti lairibaühendus (DSL, kaabel-TV, 3G mobiilne internet jne). Internetiühendus on enam levinud suuremates leibkondades. Peaaegu kõigil ehk 97%-l vähemalt kahe täiskasvanu ja lastega leibkondadel oli kodus internetiühendus. Üksi elavatest täiskasvanutest oli kodune internetiühendus 59%-l, mis on eelmise aastaga võrreldes seitse protsendipunkti enam (tabel 1). Koduse internetiühenduse puudumise peamise põhjuseksena märkisid leibkonnad vähest interneti kasutamise oskust ja seadmete suurt kulu.

Tabel 1. Kodust internetiühendust omavad leibkonnad leibkonna tüübi järgi, I kvartal 2008–2012*Table 1. Households with Internet access at home by type of household, 1st quarters of 2008–2012 (protsenti – percentages)*

	2008	2009	2010	2011	2012	
Kõik leibkonnad	58	63	68	71	75	<i>All households</i>
Üks täiskasvanu	37	38	45	52	59	<i>One adult</i>
Kaks täiskasvanut	42	53	61	65	70	<i>Two adults</i>
Vähemalt kolm täiskasvanut	79	82	88	88	89	<i>Three or more adults</i>
Üks täiskasvanu lastega	78	82	84	78	91	<i>One adult with children</i>
Kaks täiskasvanut lastega	89	92	93	96	97	<i>Two adults with children</i>
Vähemalt kolm täiskasvanut lastega	87	91	94	96	97	<i>Three or more adults with children</i>

Isikuid, kes arvutit ja internetti ei kasuta, jääb järjest vähemaks. Eestis ei olnud 2012. aasta I kvartalis kunagi internetti kasutanud 19% elanikest, EL-is keskmiselt 23%. Suhteliselt kõige vähem on inimesi, kes pole mitte kunagi internetti kasutanud, Rootsis (5%), Taanis, Luksemburgis, Hollandis (kõigis 6%) ja Soomes (7%). Ülejäänud EL-i riikides oli niisuguseid inimesi 15% või rohkem. Kõige suurem oli inimeste osatähtsus, kes pole internetti mitte kunagi kasutanud, Rumeenias (48%), Bulgaarias ja Kreekas (mõlemas 42%).

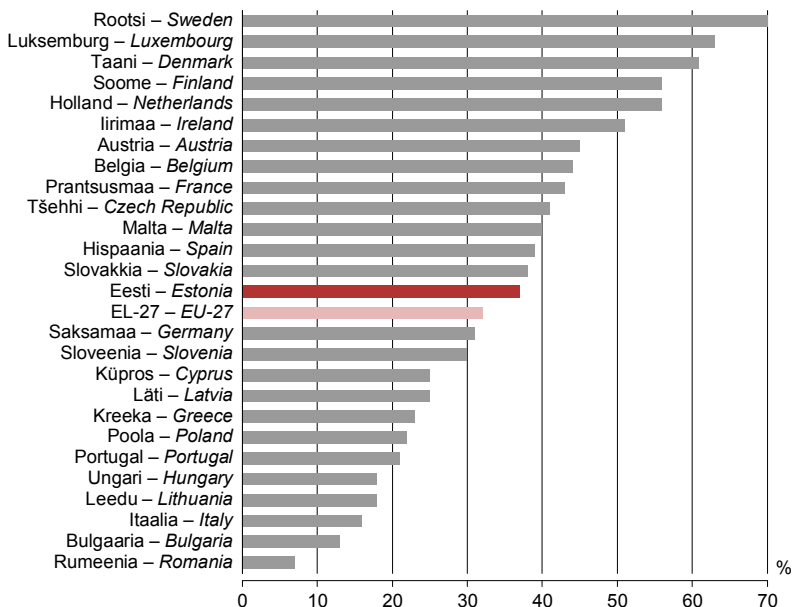
2012. aasta I kvartalis oli arvutit ja internetti kasutanud 78% Eesti 16–74-aastasest elanikest. Vähem levinud oli see vanemates vanuserühmades: 55–64-aastaste hulgas kasutasid arvutit ja internetti kuus inimest kümnest ning 65–74-aastaste hulgas kolm isikut kümnest. Seejuures on internetikasutajate osatähtsus 55–64-aastaste hulgas tõusnud aastaga kuus ja 65–74-aastaste seas kaks protsendipunkti. EL-i elanikest kasutas 2012. aasta I kvartalis internetti 73%. Ka EL-is keskmiselt on noorte hulgas internetti kasutanuid rohkem kui eakamate seas. Eesti 55–74-aastaste internetikasutajate osatähtsus oli 2012. aasta I kvartali seisuga jõudnud EL-i keskmisele tasemele (46%). Nooremates vanusegruppides oli Eestis internetikasutajaid rohkem kui EL-is keskmiselt: Eestis oli 2012. aasta I kvartalis internetti kasutanud 98% noortest vanuses 16–24 aastat (EL-is 95%) ja 90% neist, kel vanus 25–54 aastat (EL-is 82%).

Suurim hulk (91%) Eesti internetikasutajaid loeb veebiväljaandeid, sellele järgnevad e-posti kasutamine (90%), toodete ja teenuste kohta info otsimine (89%) ning internetipangandus (87%). Peale selle on väga populaarsed interneti kaudu helistamine, sotsiaalmeedias osalemine, meelelahutus (mängude, piltide, filmide, muusika allalaadimine) – nendeks tegevusteks on internetti pruukinud enam kui pooled internetikasutajad.

Ka EL-i internetikasutajate hulgas on enim levinud samad tegevused: e-posti kasutab neist 89%, toodete ja teenuste kohta otsib infot 83%, veebiväljaandeid loeb 61% ning internetipangandust tarbib 54%. Kui mõned interneti kasutamise eesmärgid on samavõrra levinud kõigis EL-i riikides, siis osa eesmärgi erineb riigiti päris palju. Näiteks e-posti kasutajate osatähtsus jääb kõigis EL-i riikides vahemikku 75–96% ning toodete ja teenuste kohta info otsimine vahemikku 67–92% internetikasutajatest. Aga internetipanga teenuseid on tarbinud Soomes 91% ning Eestis 87%, Bulgaarias aga vaid 7% ja Rumeenias 8% internetikasutajatest. Eesti internetikasutajad on esirinnas ka veebiväljaannete lugemise poolest. Samas kasutavad Eesti inimesed interneti kaudu reisiteenust oluliselt vähem, kui seda tehakse EL-is keskmiselt.

Joonis 4. Väljaspool kodu või mobiilse seadme abil internetti kasutanud isikute osatähtsus 16–74-aastaste seas Euroopa Liidu riikides, I kvartal 2012^a

Figure 4. Share of 16–74-year-olds who had accessed the Internet outside of home or with a mobile device in European Union countries, 1st quarter 2012^a

^a EL-27 ilma Suurbritanniata

^a EU-27 excluding the United Kingdom

Allikas/Source: Eurostat

Koduse, juhtme kaudu internetiühenduse kõrval on üha tavalisemaks muutunud ka interneti kasutamine väljaspool kodu ja töökohta liikvel olles, seda eriti nooremate hulgas. Asukohaga seotud juhtmevaba internetiühenduse, nagu Wifi, kõrval on järjest suuremat populaarsust kogunud mobiilside võrgu kaudu pakutav internetiühendus. Eestis on kaasaskantava seadmega (nt süle- või tahvelarvuti, nutitelefoni) väljaspool kodu või töökohta internetti kasutanuid veidi rohkem kui Euroopas keskmiselt (vastavalt 37% ja 32% 16–74-aastastest). Süle- või tahvelarvuti või nutitelefoni väljaspool kodu või töökohta internetti kasutanute osatähtsus oli 16–74-aastaste seas suurim ehk üle 50% Taanis, Iirimaa, Luksemburgis, Hollandis, Soomes ja Rootsis, väikseim ehk alla 20% Bulgaarias, Itaalias, Ungaris, Leedus ja Rumeenias (joonis 4).

Eestis oli kaasaskantava seadmega väljaspool kodu või töökohta internetti kasutanuid vanuses 16–24 ja 25–54 aastat rohkem kui vastavates vanuserühmades EL-is keskmiselt, ent vanuserühmas 55–74 oli neid Eestis vähem. EL-i 16–24-aastastest noortest kasutas süle- või tahvelarvuti või nutitelefoni abil internetti 58%, Eesti noortest 65%. Veidi vanemate, 25–54-aastaste hulgas olid vastavad näitajad EL-is 36% ja Eestis 43%, vanuserühmas 55–74 aastat EL-is 12% ja Eestis 10%. Euroopa Liidus kasutas nutitelefoni abil internetti 24% 16–74-aastastest, Eestis 18%. Kui EL-is on interneti kasutamine nutitelefoni abil noorte hulgas enam levinud kui süle- või tahvelarvuti kasutamine, siis Eestis on trend vastupidine.

Eesti 16–74-aastased kasutasid 2012. aasta I kvartalis pihuseadme (nt nutitelefoni) abil internetti peamiselt selleks, et e-kirju vahetada (76% pihuseadme abil internetti kasutanutest), võrguväljaandeid lugeda (63%) ja sotsiaalvõrgustikes osaleda (59%). Asukoha määramise rakendusi (GPS) kasutasid mehed naistest kaks korda enam (vastavalt 54% ja 26% pihuseadme abil internetti kasutanutest). Naistest pisut enam kasutasid mehed pihuseadmete abil internetti ka mängude, piltide, filmide, muusika vms mängimiseks või allalaadimiseks (vastavalt 50% ja 45%) ja audio- või videofailide saamiseks taskuhäälingu (*podcasting*) kaudu (vastavalt 27% ja 20%).

Vanuse mõju oli märgata, vaadates liikvel olles interneti kasutamist, et sotsiaalvõrgustikes osaleda, mängida, pilte, filme, muusikat vms mängida või alla laadida ning taskuhäälingu kaudu audio- või videofaile saada – neid tegevusi olid noored kasutanud oluliselt rohkem.

Eesti avaliku sektori e-teenustest oli kõige rohkem kasutatud tulumaksu deklareerimist – seda oli teinud ligi kolmveerand internetikasutajatest. Ligi kaks kolmandikku oli ostnud ravimeid digiresepti alusel. Kõige vähem oli internetti kasutatud sünni- või abielutunnistuse ja ehitusloa taotlemiseks ning elukohavahetusest teavitamiseks, samas olid pooled elanikud nendest teenustest siiski kuulnud. Täpsuse huvides peab mainima, et internetikasutaja enamasti ei pea igal aastal näiteks sünni- ja abielutunnistust taotlema, samal ajal kui tuludeklaratsiooni täidetakse igal aastal (kuigi see ei ole kõigile kohustuslik). 2012. aastal ei teadnud ühegi avaliku sektori e-teenuse olemasolust 1,3% internetikasutajatest. Üldiselt on elanikud avaliku sektori e-teenustega rahul: nendest teenustest teadlike elanike hulgas oli kaheksa inimest kümnest avaliku sektori e-teenustega pigem rahul või väga rahul. Pigem mitte või üldse mitte rahul oli alla 2% elanikest.

Eesti elanikud kasutavad e-kaubandust oluliselt vähem kui seda tehakse EL-is keskmiselt. Tooteid ja teenuseid oli viimase aasta jooksul interneti kaudu ostnud kolm kümnest Eesti 16–74-aastasest internetikasutajast, EL-is kuus kümnest. Kõige levinum on kaupade ja teenuste ostmise oma riigist. Kohalikele müüjatelt oli kaupu või teenuseid ostnud kaheksa kümnest Eesti e-kaubanduse kasutajast, EL-is üheksa kümnest. Muudest EL-i liikmesriikidest (väljaspoolt oma elukohariiki) olid interneti kaudu ostnud pooled Eesti e-kaubanduse kasutajatest ja EL-is veerand. Väljastpoolt Euroopa Liitu oli ostnud veerand Eesti ja kaheksandik EL-i e-kaubanduse kasutajatest.

Eesti mehed ja naised kasutasid e-kaubandust enam-vähem võrdselt (vastavalt 22% ja 24% Eestis elavatest meestest ja naistest), linnaelanikud rohkem kui maaelanikud (vastavalt 25% ja 19%). Veelgi suuremat mõju avaldas e-kaubanduse kasutamisele haridustase: kõrg-, kesk- ning põhi- või madalama haridusega elanike hulgas oli interneti kaudu kaupu või teenuseid tellinute osatähtsus vastavalt 34%, 20% ja 12%. Kõige levinum oli interneti kaudu piletite ostmise üritustele (nt kontserdi-, kino-, teatripiletid), seda olid teinud ligi pooled e-kaubanduse kasutajad. Palju osteti ka rõivaid ja sporditarbeid ning reisi- ja majutusteenuseid.

Kokkuvõte

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia on kiiresti arenev ja muutuv valdkond. Tehnoloogilised lahendused, mis olid veel mõned aastad tagasi täiesti tundmatud, on muutunud igapäevaseks, ja lahendused, mis olid alles hiljuti igapäevased, on oma aja ära elanud. Viimasel ajal on väga palju arenenud ja lausa asendamatuks muutunud näiteks internetiühendus mobiilside võrgu kaudu, unustusehõlma on aga vajunud telefoniliini kaudu sissehelistamisega internetiühendus. Artiklis vaadeldud statistika on kogutud 2012. aasta esimesel poolel, praeguseks on mobiilside võrgu kaudu interneti kasutamine eeldatavasti veelgi enam levinud.

Eesti avalik sektor on tihedas koostöös erasektoriga e-teenuste arendamisse palju panustanud. Seetõttu on ka avaliku sektori e-teenuste kasutamine meil laialt levinud. Kui mõnel pool maailmas on digitaalne allkiri ja elektrooniline isikutuvastus veel üsna tundmatud, siis Eestis on igapäevane nii internetipanga kasutamine kui ka elektrooniline isikutuvastus internetipanga kaudu, ID-kaardi abil või muul moel.

Infotehnoloogia vahendeid kasutamata enam asju ajada ei saa: kes neid ka ise ei tarbi, puutub nendega teiste inimeste vahendusel kaudselt ikkagi kokku. Eakamate hulgas on palju neid, kes pole kunagi arvutit ega internetti kasutanud ja seega ei kuulu nad ka internetti kasutavate avaliku sektori e-teenuste tarbijate hulka. Samas on väga paljud neist ostnud digiresepti alusel apteegist ravimeid ja nii mõnigi on andnud kellegi kaasabil oma hääle e-valimistel.

Allikad

Sources

EMTAK 2008. Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator. (2008). Tallinn: Statistikaamet.

Eurostati andmebaas. (2012). [e-andmebaas]

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/database (5.2.2013).

Statistika andmebaas. Majandus. Infotehnoloogia ja side. Infotehnoloogia ettevõttes. (2012).

[e-andmebaas] [http://pxkoopia.dmz.sise/px-](http://pxkoopia.dmz.sise.px-web.2001/Database/Majandus/05Infotehnoloogia/02Infotehnoloogia_ettevettes/02Infotehnoloogia_ettevettes.asp)

[web.2001/Database/Majandus/05Infotehnoloogia/02Infotehnoloogia_ettevettes/02Infotehnoloogia_ettevettes.asp](http://pxkoopia.dmz.sise.px-web.2001/Database/Majandus/05Infotehnoloogia/02Infotehnoloogia_ettevettes/02Infotehnoloogia_ettevettes.asp) (5.2.2013).

Statistika andmebaas. Majandus. Infotehnoloogia ja side. Infotehnoloogia leibkonnas. (2012).

[e-andmebaas] [http://pxkoopia.dmz.sise/px-](http://pxkoopia.dmz.sise.px-web.2001/Database/Majandus/05Infotehnoloogia/04Infotehnoloogia_leibkonnas/04Infotehnoloogia_leibkonnas.asp)

[web.2001/Database/Majandus/05Infotehnoloogia/04Infotehnoloogia_leibkonnas/04Infotehnoloogia_leibkonnas.asp](http://pxkoopia.dmz.sise.px-web.2001/Database/Majandus/05Infotehnoloogia/04Infotehnoloogia_leibkonnas/04Infotehnoloogia_leibkonnas.asp) (5.2.2013).